

mert nem ismerte a különbséget kicsi és nagy, gyengeség és erő között. Azért bukott el, mert el akart bukni. Azért bukott el, mert azt akarta, hogy az elbukottak közé számíttassék. Nem azért akadt fenn az Ószövetség „fojtogató hálójában”, mert ügyetlen vagy élheterlen volt, mert nem jól adminisztrálta vagy szervezte ügyeit, vagy mert nem jött ki jól a lépés, hanem azért, mert fenn akart akadni. Nem azért került a keresztre, mert nem volt elég találgató, vagy mert nem tanulta meg kellően az önvédelmet, hogy megússza szenvedés és halál nélkül az emberek gonoszságát, hanem éppen azt akarta, hogy mindenestől egy legyen azokkal, akik soha nem diadalmaskodnak, soha nem győznek, és mégis marad erejük ahhoz, hogy higgyenek abban az Istenben, akinek egyszer és mindenkorra kezébe tették az életüket, és sikereiket, győzelmük vagy bukásuk mértékét.

ISTEN NEM A HASZNOT, a kellemezt, az eredményest, a „jövédelmzőt” válogatta ki magának, hanem

hagyta, hogy ráfizessen az emberi élet vállalásával. Jézus nagysága nem abban mutatkozik meg, hogy csak a győzelmet ismeri, és szükségszerűen győznie kell, hanem éppen abban, hogy veszíteni is tud, és ha kell, a gyengék között gyenge lesz, a betegek között beteg lesz, a nyomorultak között nyomorult lesz, a lenézett és megvetettek között a legmegvetettebb lesz, és mégsem válik nyomorulttá, boldogtalanná, reményvesztetté. Aki a keresztdiadalát hajszolja, az vagy kereskedő, vagy önmagát keresi, nem pedig Istent.

Jézus életének nem az a tanulsága, hogy Isten diadalt aratott benne vagy általa, hanem hogy Istenhez még a veszített élet is közelebb hozhat. Isten azt akarta Jézusban értésünkre adni, hogy az élet igazi nyertese az, aki tud veszíteni: aki el tudja veszíteni életét, de nem veszíti el Istent.

Ez az, amire a kereszttel, Jézus kereszttel tanítani akar minket.

Sulyok Gábor

Kétféle eucharisztia

Egy osztrák házaspárt, Martha és Gerd Heizert az innsbrucki püspök kiközösítette „eucharisztia-színlelés” miatt. Bűnük: lakásukban egy kis csoporttal, felszentelt pap jelenléte nélkül ünnepelték az eucharishtiát. E kiközösítéssel összefüggésben sürgetően szükségesnek tűnik, hogy újból elgondolkodjunk az eucharishtiáról.

Bárhogyan viszonyuljunk is a keresztény eucharishtiához/úrvacsorához – ez egyedülálló, egyenesen szenzációs, isteni „találmány” az emberiség történelmében: nem véres vágóáldozatot, nem költséges ceremóniát, nem mágikus-misztikus látványosságot emel az istentisztelet tulajdonképpen és központi formájává, hanem a közös evést és ivást. Jelképes jelentőséggel használja a hétköznapi „közöséges” kenyeret, amelyre az embernek szüksége van az életben maradáshoz, és a bort, amely örömet vihet az életbe. Arra ösztönöz, hogy az Isten színe előtti és Istenért élt életet ne csak „az élet komolysága”, a létfenntartás kemény és az ínséget elhárító biztosítása határozza meg, hanem a hála és az öröm is.

Jézus étkezései és búcsúvacsorája

A közös evés és ivás életközösséget alapoz meg. Olyan emberek ügye, akik családként együtt élnek, vagy akik barátként összetartoznak, és kezeskedni akarnak egymásért. Az evangéliumok többször beszélnek arról, hogy Jézus együtt étkezett különböző társadalmi rétegekbe

tartozó emberekkel: legközelebbi barátaival és bizalmasaival, vele szemben teljesen bizalmatlan embeerekkel, kutaszítottakkal és megvetettekkel, tájékozódást keresőkkel és számkivetettekkel. Mindenki hivatalos volt. A közös étkezést Jézus Isten beköszöntő új világának példázataként is értelmezte: abból senkit nem szabad kizárni.

Röviddel halála előtt még egyszer együtt evett és ivott legközelebbi barátaival, és ebben a halálán túl is megmaradó közösség jelét látta. Itt válik a leginkább érzékelhetővé az, amit a többi étkezési közösség is üzeni akart: Jézus önmagát közli: „Ez az én testem... Ez az én vérem...” És ha hinni lehet János evangélistának, akkor előzőleg – akárcsak egy rabszolga – megmosta barátai lábát, ami további jele odaadásának és a határok legyőzésének, amit már korábbi étkezési közösségei is bejelentettek.

Étkezési közösségek a korai egyházban

Erőszakos halála után mindazok, akik készek voltak továbbadni üzenetét, rendszeresen „összejöttek házaikban. Megtörték a kenyeret, örömmel telve és tiszta szívvel együtt étkeztek.” Sehol sincs szó arról, hogy ezt az étkezést az apostolok által külön erre a célra „felszentelt” férfi vezette. Páltól sem tudunk meg erről semmit: csak „a közösség összejöveleiről” beszél, annak férfi vagy női vezetőjéről nem. Persze magától értetődő lehetett, hogy tekintettel az egyre na-

gyobbá váló gyülekezetekre, jómódú özvegyek is rendelkezésre bocsátották a házukat, és aztán vezették az összejövetelt. Pál név szerint megemlíti néhány ilyen nőt (Junia, Priszka, Fébé, Lydia). Külön „(pap)szentelés” nem létezett. Pál csak „kézrátételről”, a Lélek közlésének (ószövetségi) jeléről tud beszámolni. „Az eucharishtiával kapcsolatban sehol sem lehet találkozni a hivatalos szakrális-misztikus megalapozásával” (Edward Schillebeeckx).

Nyilvános, államhordozó eucharisztia

Csupán néhány évtized múltán a mindenki számára szóló étkezésből kevés kiválasztott számára való kultusz, a „mindenki számára megtört kenyérből” áldozati rituálé („szentmiseáldozat”), az isteni „találmányból” emberi önkifejezés lett. A lényeg, a Jézus étkezéseire és utolsó vacsorájára emlékező étkezés háttérbe szorult, és elborította egy ünnepi alkalmakkor egyenesen pompázatos áldozati kultusz, egy merev rituálé, amelyet olyan férfiak csoportja vezetett, akik erre kizárólagosan felhatalmazottnak tartották magukat, és akik minden számukra rendelkezésre álló hatalommal védelmezték (és mindmáig védelmezik) ezt a monopóliumot. Ehhez a pogány főpapok áldozati rituáléi szolgáltatták a mintát: ők a császár és az Imperium Romanum jólétéért mutattak be áldozatokat, hogy azokkal jóindulatra hangolják az isteneket. A római kultikus gyakor-

lat sok tekintetben hasonlított valamiféle mágikus cselekményre és szellemidézésre: ha pontosan és hibátlanul betartották az előírásokat és a formulákat, akkor az istenek arra kényszerültek, hogy jóindulattal tanúsítsanak az emberek iránt.

A keresztény „felügyelők” (gör. *episzkopoi*, „püspökök”) átvették pogány elődeik jelvényeit: a *mitrát*, a perzsa fejedelmek egyik ismertetőjegyét, a *görbe botot* („pásztorbot”), a fáradók és egyiptomi istenségek uralmi jelét, és a *pectoralét* (a mellkeresztet), amely mágikus célokat szolgált, és amelyet szintén a fáraók viseltek. Immár „sacerdos publicus populi Romani”-nak nevezik magukat – magyarul: „a római nép számára végzett szent cselekmény nyilvánosan megbízott végrehajtója” –, és akárcsak pogány elődeiknek, nekik is pontosan szabályozott kultikus és áldozati rend segítségével kellett gondot viselniük arra, hogy a közösséget és az egyént (a császárt) összekapcsolják a szak-

rális szférával, biztosítsák Isten kegyét és az isteni jelek helyes értelmezését. Ahogyan a római kultikus gyakorlatban, a keresztény kultuszban is a „rubrikák” – az egyes kultikus cselekmények pirossal nyomtatott „rendezési útmutatásai” – pontos követése játszotta a döntő, egyenesen mágikusan ható szerepet a kultusz „érvényessége” szempontjából.

A kultusz képviselője immár közvetlen kapcsolatban áll az államhatalommal és annak érdekeivel, miközben az egyszerű hívőket, a „laikusokat” egyre inkább a kultikus dráma passzív nézőivé fokozzák le. Azokból, akik „dolgoznak, vezetnek és intenek” (1Tessz 5,12), a kezdetek „örzöiből” és „véneiből” „szent-ata” lesz, számos eminenciással, excellenciával, 1. és 2. osztályú prelátussal, valódi és titkos lelki tanácsossal, monsignoréval, pápai trónállóval, 1., 2., 3. és 4. osztályú protonotáriussal, főtisztelendő úrral. Exkluzív, kivételezett férfiklub. És

hatalmas bazilikákat emelnek a kultusz számára (a „bazilika” a görögben: *királyi csarnok*). Mindez megtörtént, és még mindig történik, noha „az Újszövetség sem felszentelt személyeket, sem külön kultikus helyeket, sem áldozati cselekményeket nem ismer, és a keresztények szent időszakait sem” (Rudolf Pesch).

Ez a folyamat mind a mai napig tart. Azt, hogy a férficsapat „zéró toleranciát” tanúsít az elhajlásokkal szemben, bizonyítja az említett osztrák házaspár kiközösítése.

Következmények

Attól a pillanattól fogva, hogy a „vén” (*preszbiter*) és/vagy a „felügyelő” (*episzkoposz*) „sacerdos publicus populi Romani” lett, „a római nép számára végzett szent cselekmény nyilvánosan megbízott végrehajtója”, Jézus intim búcsúvacsorája más szerepet kapott: A nép javáért végzett áldozati rítus nyomába lépett, nyilvános-jogi rendezvénné vált, és már csak azok a férfiak „celebrálhatták” (Rómában nők nem lehettek áldozatot bemutató papok), akiket az állam, illetve az egyház megbízott ezzel, és hivattal ruházott fel („ordinált”). Tehát kétféle eucharisztia-ünneplés volt: A nyilvános, a „hivatalos”, és a magán, az „összejövetel házaknál”, a „kenyértörés”, az „együtt étkezés”, a „hálaadás” (gör. *eukharisztein*). Mindkettőnek megvolt a jogsultsága, mindkettő érvényes volt.

Mindazonáltal a „sacerdotes publici sanctae ecclesiae Romanae” („a szent római egyház nyilvános papjai”) az idők folyamán és hatalmuk növekedésével magukhoz ragadták az eucharisztia ünneplésének monopóliumát, és már csak az általuk rendezett ünnepléseket tűrték meg. Ez megengedhetetlen jogbitorlás. A zenekari miséknek, a főpapi miséknek és az egymillió résztvevővel, futballstadionokban megrendezett pápai miséknek alig van már köziük Jézus utolsó vacsorájához. Nem lehet belátni, hogy a római katolikus egyház, illetve külön erre felszentelt személyek által megrendezett, „hivatalos” eucharisztia-ünneplés mellett miért nem szabad továbbra is Jézus étkezéseire és búcsúvacsorájára emlékező „magánétkezéseket” tartani.

Norbert Scholl

Forrás: imprimatur, 2014/4-5

